

פורום מנכ"לים לשעבר בשירות הציבורי

ב-19 באוקטובר התקיים מפגש חירום של פורום מנכ"לים וראשי מערכות לשעבר בשירות הציבורי, בהובלת המכון הישראלי לדמוקרטיה. אחת התובנות המרכזיות שעלו במפגש נגעה לחשיבות הציבור של הממשלה לשטח וחיזוק השלטון המקומי בחירום. ולכן, המפגש השני של הפורום ב-29 באוקטובר הוקדש לנושא זה בניסיון לגבש תובנות וכיווני פעולה שניתן לייצר בטווח הקצר.

פתרונות פיננסיים והתקשרויות

עדכון ופישוט נהלי מכרזים ותקצוב – המדינה יכולה להעביר כספים בשלוש דרכים מרכזיות: (1) תקצוב ישיר; (2) התקשרויות (או פטור ממכרז); ו-(3) תמיכות. נדרש לייצר נהל חירום בכל אחת מהאופציות כדי לזרז ולהקל על אופן העברת הכספים.

נדרש שינוי זמני בנהלים ובתקנות חובת המכרזים בתקופות מלחמה-חירום. יש לייצר פטור רחב ממכרז כרגע בצו חירום ייעודי (בהמשך יצריך עדכון חקיקה ותקנות) כדי לאפשר מיזמים משותפים והתקשרויות עם ספקים עבור השירותים הרבים שרשויות נדרשות להן.

ניתן לעשות ניתוח סיכונים וחשיפות לאור הפטור, ולייחד "קופסה תקציבית" מוגבלת שתתנהל בהתקשרויות חירום ללא צורך ביצירת מכרזים חדשים.

הארכה כמעט אוטומטית של התקשרויות קיימות (גם אם אופציית ההארכה מוצתה ונדרש מכרז חדש). זה חשוב לרציפות תפקודית ויכולת לספק שירותים ומענים.

הפרויקטור שיושאל מהממשלה לרשויות (סעיף חיזוק כ"א ברשויות) יכול להיות אמון על בקרה ביצוע התקציב, עמידה בנהלים ותכלול התקשרויות בפטור אל מול הממשלה.

יצירת נהלים המחייבים העדפת תוצרת הארץ (ואולי אף תוצרת מקומית גאוגרפית) כדי לאפשר שרידות כלכלית של עסקים קטנים, חקלאיים ועוד.

נוכחות הממשלה בשטח

הממשלה צריכה לרדת לשטח – המנכ"לים צריכים לבצע הערכת וישיבות בשטח, בדרום ובצפון ולקיים דיונים מקצועיים עם אנשי מקצוע ברשויות. האנשים בשטח צריכים להרגיש שיש להם מענה ושרואים אותם.

חיזוק תקציבי וכ"א עבור הרשויות בחירום

נדרש לעשות פילוח של צרכים קונקרטיים בכל רשות. יש שונות גבוהה בין רשויות במידת המוכנות שלה לחירום, במידת המשאבים והניסיון הקיים – ולכן אין פתרון אחד שמתאים לכולן.

חיזוק תקציבי של הרשויות – שחרור כספים (מענקי איזון, או מימון החלטות ממשלה קיימות) וכן תקציב תוספתי לרשויות בקו העימות (הן בדרום והן בצפון).

יחד עם התקציב התוספתי יש לבחון מינוי איש קשר/ פרויקטור מטעם הממשלה שישב פיזית ברשות ויוכל לתכלל צרכים מקומיים מול המשרדים השונים. הפרויקטור נדרש בשל מחסור בכח אדם מיומן בחלק מהרשויות, וכן הקושי "לדבר בשפת" נהלי הממשלה. ניתן להסב הון אנושי קיים בממשלה שכרגע לא מופנה לחירום ורציפות תפקודית לחיזוק פונקציה זו.

נדרשת הכשרה לדרג הניהולי ברשויות השונות כדי להכין לחירום. בשעת חירום קשה לייצר הכשרת עומק, ולכן אפשר לייצר הנחיות מפורשות ומדריך פעולה.

מיגון וביטחון

יצירת מתווה להכשרת מבנים ציבוריים כמקומות מוגנים ודאגה לציוד חירום במרחבים הללו (כגון גנרטורים, מזרונים וכו').

לאור הביקוש העולה למיגון של בתים קיימים, יש לייצר נוהל לפטור מהיתר מידי לבניית ממ"דים בשטח פרטי ובמימון עצמי, כל עוד הם עומדים בתקן ולאפשר לרשויות המקומיות להיות הגורם האחראי על מתן הפטור.

תגבור של כיתות כוננות והקמתן בכל ישוב בארץ דרך שיתוף פעולה בין משרד הביטחון, פיקוד העורף והמשטרה. במקום התחמשות המונית – חשוב לייצר מתווה אסטרטגי שנוון שיתקיים גם בטווח הקצר ובטווח הארוך ולייצר מנגנוני פיקוח בהמשך.

דאטה וטכנולוגיה

תכלול ואיגום דאטה ממשלתי ורשותי לניהול אירוע חירום מתמשק. כרגע מאגרי המידע מבוזרים בין רשימות שונות ולא קיימת תמונה מלאה כולל של מי מפונה, לאן, מה הצרכים שלו (ברמה הבריאותית, ברמה החינוכית, ברמה התעסוקתית ועוד). נדרש לייצר דאשבורד ניהולי של דאטה על כלל המפונים בזירות השונות.

מתוך הדאטה ניתן יהיה לבחון שינוי בפינויים – גם כדי לתת מענה חינוכי לילדים, לשמור על אנשים יחסית בקרבת מקומות עבודה ושימור רציפות עסקית של מפעלים חיוניים/ חקלאות.

נדרש מענה לאירועי סייבר עבור רשויות מקומיות וגם מיזמי חברה אזרחית שעובדים עם הרשויות ויכולים להפגע בתקיפות סייבר.

רשויות בחברה הערבית

אין אמצעי מיגון ומבני ממ"ד ברוב הרשויות הערביות, במיוחד בכפרים. נדרש נוהל מהיר למיגון שטחים ציבוריים והתאמתם (רלוונטי במיוחד ככל שתפתח החזית הצפונית).

נדרשת תכנית לשילוב בשוק העבודה (פוחדים לצאת מהכפרים; חשד מצד האוכלוסייה היהודית לשלב אותם מחדש במקומות העבודה).

לאור עליה באירועי האלימות והסטה נגד ערביי ישראל, נדרש מוקד להתראות ודיווח על אירועי אלימות ותגבור של כוחות הביטחון ברשויות מקומיות עם רמת חיכוך גבוהה (גם בתוך החברה הערבית פנימה).

מערך סיוע נפשי ברשויות הערביות הוא חלש, ונדרש מתווה לחיזוק תקנים ופיתוח מעניים ייעודיים לחברה זו (עם רגישות תרבותית ושפתית).

יש לוודא שהממשלה ממשיכה במימוש החלטות הממשלה לחיזוק החברה הערבית והעברות תקציביות.

אסטרטגיית חירום ברשויות

היתרון היחסי של הממשלה הוא בתכלול האירוע וביצירת תשתית אסטרטגית, ואילו המענים הספציפיים צריכים להיות מוגדרים על ידי הרשויות. נדרש לייצר תכנית רחבה של מה האחריות וסמכויות של רשות, בנושאים כמו:

- מי האוכלוסיות שנדרשות לפינוי ראשון (זקנים, בעלי מוגבלות, ילדים וחסרי ישע)
- לאן מפנים במידת הצורך (פריסה של כל רשות, שתדע מה היעד שלה בעתות חירום)
- מיפוי צרכים של האוכלוסיות והמענים הנדרשים מבחינת חינוך, רווחה, תעסוקה.
- אלטרנטיבות לשהייה ממוגנת של אוכלוסיות בתוך העיר (זה לא בר קיימא לפנות לחלוטין)
- בהליכי פינוי ושיכון קבע (לפחות לשנה) יש** לפעול באופן שמאפשר, עד כמה שניתן, רצף תעסוקתי, חברתי, כלכלי וכו' עבור העקורים. זאת תוך התחשבות ושימוש במודל פינוי רשות-לרשות (רשויות שלמות מתפנות לעיר מסוימת כדי לא לפצל משפחות וקהילות), והתייחסות לגורם המרחק בשיכון קבע, כדי לאפשר לתושבים קירבה לעבודה שלהם לפני המלחמה.
- יש לפתח שורה של תרחישים מובנים של** "אם < אז" כדי שתוכנית הפעולה תהיה ידועה מראש בכל מיני החמרות אפשריות, ויהיה ברור מה תכנית הפעולה.
- ההחלטה על שגרת-חירום והיקפה צריכה להיות של ראש הרשות.** החלטה האם ובאיזו מתכונת לפתוח את מערכת החינוך העירונית, אילו מענים ייחודיים נדרשים לרשות ועוד.